

Genitaalierpes eli sukuelinherpes, potilasohje

- Sukuelinherpeksen aiheuttaa Herpes simplex -virus (HSV).
- Viruksia on kahdentyyppisiä: Herpes simplex 2 -virus on perinteinen sukuelinalueen herpestulehduksen aiheuttaja, herpes simplex 1 -virus aiheuttaa tavallisimmin yleisen huuliherpeksen eli yskänrokon. Molemmat virustyyppit voivat kuitenkin esiintyä joko sukuelinten alueella tai huulissa.
- Oireet, tartuntatavat ja lääkitys ovat samanlaiset virustyyppistä riippumatta.
- N. 20 % suomalaisista on saanut HSV-2-tartunnan, mutta vain pieni osa oireilee.

Tarttuminen

- Virus tarttuu ihmisen iholle tai limakalvolle suorasta limakalvo- tai ihokontaktista
 - emätin- tai anaaliyhdynnässä
 - suuseksissä
 - käsien välityksellä, kun kädellä kosketetaan iho- tai limakalvoaluetta, jossa on herpesrakkuloita ja sen jälkeen kosketetaan ihoa tai limakalvoja.
- Myös oireeton henkilö voi erittää virusta ja siksi herpes voi tarttua, vaikka henkilöllä ei olisi oireita.

Oireet

- Ensimmäiset oireet saattavat ilmestyä noin viikon sisällä tartunnasta tai vasta pitkään tartunnan jälkeen.
- Sukuelinalueelle ilmestyy kutinaa, kihelmöintiä ja aristavia rakkuloita, jotka haavautuvat nopeasti. Lisäksi voidaan todeta suurentuneet ja aristavat nivusten imusolmukkeet. Kirvelyä saattaa esiintyä virtsatessa.
- Sukuelinten lisäksi HSV-infektiot ovat yleisiä peräaukon alueella ja pakaroissa.
- Ensi-infektion yhteydessä esiintyy usein yleisoireita kuten kuumetta ja päänsärkyä. Ensioireet häviävät hoidotta 2-3 viikossa. Ensi-infektioon saattaa liittyä myös kohdunkaulan tai peräsuolen tulehdus.
- Tartunnan jälkeen herpesvirus kulkeutuu hermosolmukkeeseen ja jää sinne pysyvästi. Se voi aktivoitua myöhemmin uudelleen, mutta oireet ovat yleensä lievempiä ja kestävät 2-7 päivää.

Tutkimus ja hoito

- Sukuelinherpeksen löydökset ovat usein tyypilliset. Herpesinfektio voidaan todeta ottamalla näyte tuoreesta rakkulasta.
- Ensitartunnan yhteydessä on syytä poissulkea myös muut seksitaudit, ja siksi on hyvä hakeutua terveysasemalle tarkastukseen.

- Kun iholla tai limakalvoilla ei näy muutoksia, sukuelinherpestartuntaa ei voida luotettavasti todeta.
- Viruslääkkeet lievittävät oireita ja lyhentävät sairastamisaikaa.
 - Apteekista saa itsehoitovalmisteena asikloviiri-viruslääkettä. Annos on aikuisille 200 mg viisi kertaa päivässä (noin neljän tunnin välein) viiden vuorokauden ajan. Hoito on aloitettava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.
 - Kaksi kertaa vuorokaudessa annosteltavaan viruslääkkeeseen tarvitaan lääkäriltä resepti.
 - Uusiutuvassa sukuelinherpeksessä lääkäriltä kannattaa pyytää resepti jo valmiiksi, jotta lääkkeen voi hakea ja aloittaa mahdollisimman nopeasti heti oireiden alkaessa.
 - Usein toistuvassa hankalassa herpeksessä voidaan käyttää pitempikestoista estolääkitystä.
- Herpesvirus jää pysyvästi elimistöön hoidosta huolimatta.
- Tilapäisissä suhteissa on käytettävä kondomia/suuseksisuoja taudin tarttumisen ehkäisemiseksi.
- Kondomi ja suuseksisuoja vähentävät merkittävästi herpesin tarttumista mutta eivät anna täyttä suojaa.
- Vakituksessa suhteessa kondomin/suuseksisuojan poisjättäminen on kumppaneiden yhteinen päätös.
- **Äitiysneuvolassa** on tärkeää kertoa sekä tulevan äidin että toisen vanhemman sukuelinherpeksistä. Myös synnyttämään tullessaan synnyttäjän on syytä kertoa henkilökunnalle, jos raskauden aikana on esiintynyt sukuelinherpeksiä.
 - Vastasyntynyt voi saada äidiltä synnytyksessä tartunnan, joka ilmenee pinnallisena rakkulainfektiona, keskushermostoinfektiona tai yleistyneenä monielininfektiona. Tartuntariski on alle viisi prosenttia uusiutuneessa herpesissä, mutta selvästi suurempi äidin ensitartunnan yhteydessä.
 - Äitiysneuvolassa on tärkeä tietää sukuelinherpesinfektiosta lääkityksen ja synnytystavan arvioimiseksi.
 - Herpeslääkkeitä voi käyttää myös raskauden aikana.
 - Jos raskauden aikana herpesrakkulat ilmaantuvat ensimmäistä kertaa ja rakkuloiden lisäksi on myös yleisoireita, kuten kuumetta ja päänsärkyä, tulee ottaa yhteyttä terveysaseman tai synnytysairaalan päivystykseen (linkki HUSin nettisivuille: <https://www.hus.fi/potilaalle/hoidot-ja-tutkimukset/raskaana-olevien-ja-synnyttäjien-paivystys>) tai päivystysapuun p. 116117 lisäohjeiden saamiseksi. Uusintainfektioissa tarvittaessa lääkityksen saa terveysasemalta. Estolääkityksen aloittaa tarvittaessa neuvola.